

ДІЄСЛОВО

*Чого б ти не вчився, ти
вчишся для себе.*

Петроній

ЧАСТИНИ МОВИ

САМОСТІЙНІ

	ПИТАННЯ	ПОЗНАЧАЄ	ПРИКЛАД
<u>ІМЕННИК</u> ...	ХТО? ЩО?	НАЗВУ ПРЕДМЕТА	<i>СТІЛ</i>
<u>ПРИКМЕТНИК</u> ...	ЯКИЙ? ЯКА? ЯКЕ? ЯКІ?	ОЗНАКУ ПРЕДМЕТА	<i>ЗЕЛЕНИЙ, ДОБРИЙ</i>
<u>ДІЄСЛОВО</u> ...	ЩО РОБИТИ? ЩО ЗРОБИТИ?	ДІЮ ПРЕДМЕТА	<i>ХОДИТИ, ЛІТАТИ</i>
<u>ЧИСЛІВНИК</u> ...	СКІЛЬКИ? КОТРИЙ?	КІЛЬКІСТЬ, ПОРЯДОК	<i>ТРИ, П'ЯТИЙ</i>
<u>ЗАЙМЕННИК</u> (ОСОБОВИЙ) ...	ХТО? ЩО?	ВКАЗУЄ НА ОСОБУ, НЕ НАЗИВАЄ ЇЇ	<i>Я, ТИ, МИ</i>
<u>ПРИСЛІВНИК</u> ...	ДЕ? КУДИ? ЯК? КОЛИ? ЗВІДКИ?	ОЗНАКУ ДІЇ	<i>ГАРНО ТЕПЛО</i>

СЛУЖБОВІ

ПРИЙМЕННИК У, ДО, НАД, ПРО, ЧЕРЕЗ, ЗА	СПОЛУЧНИК А, АЛЕ, ТА, Й, АБО	ЧАСТКА НЕ, НІ, БИ, ЖЕ, ХАЙ

ДІЄСЛОВО

частина мови, означає дію предмета
відповідає на питання **що робити? що зробити?**
у реченні - **присудок**

ДІЄСЛОВА ЗМІНЮЮТЬСЯ

ЗА ЧАСАМИ

ЗА ЧИСЛАМИ

ОДНИНА

МНОЖИНА

минулий

**за родами
(в однині)**

теперішній

майбутній

за особами

5 дієслівних форм

1) Інфінітив або неозначена форма (має суфікси **-ти-**, **-ть-**)

ход**ити**

роб**ить**

2) Способові форми

дійсний спосіб

ходжу
роблять

умовний спосіб

ходив би
робила б

наказовий спосіб

ходи
робімо

5 дієслівних форм

3) Безособова форма

пройдено

зроблено

4) Дієприкметник

пройдений

зроблена

5) Дієприслівник

ідучи

зробивши

сиплять чи сиплють

граєш чи граїш

борються чи боряться

Запам'ятай!

I дієвідміна

3 особа

Місця запису

УТЬ

ЮТЬ

нес**уть**

копа**ють**

II дієвідміна

3 особа

Місця запису

АТЬ

ЯТЬ

бач**ать**

стоя**ять**

ДІЄВІДМІНИ ДІЄСЛІВ

I

ОСОБА

I

II

III

ОДНИНА

-У; -Ю

-ЕШ; ЄШ

-Е; -Є

МНОЖИНА

-ЕМО; -ЄМО

-ЕТЕ; -ЄТЕ

-УТЬ; -ЮТЬ

II

ОСОБА

I

II

III

ОДНИНА

-У; -Ю

-ИШ; ЇШ

-ИТЬ; -ЇТЬ

МНОЖИНА

-ИМО; -ЇМО

-ИТЕ; -ЇТЕ

-АТЬ; -ЯТЬ

Якщо дієслова в 3-й особі множини
мають закінчення

-уть, -ють,

-ать, -ять,

то в ненаголошених особових закінченнях
пишемо літери

е, є:

в'яжеш (бо в'яжуть);
співаємо (бо співають).

и, ї:

лічиш (бо лічать);
клеїте (бо клеять).

Дієслівний квадрат

-оро- -оло-	
-уть -ють	-ать -ять
-е- -є-	-и- -ї-

-оро- -оло-	
-уть	-ать
-ють	-ять
-е-	-и-
-є-	-ї-

(вони) сиплять чи сиплють?
 (дієслово в третій особі множини теперішнього часу)

(ти) сиплеш
 (дієслово в другій особі однини теперішнього часу)

ходить
стоїш
несеш
копати
бачиш

ВОНИ

ходят
стоять
несут
копают

-оро- -оло-	
-уть	-ать
-ють	-ять
-е- -є-	-и- -ї-

(вони) сиплять чи сиплють?
 (дієслово в третій особі множини теперішнього часу)

(ти) сиплеш
 (дієслово в другій особі однини теперішнього часу)

-оро-
-оло-

-уть -ють	-ать -ять
-е- -є-	-и- -ї-

(ти) граєш чи граїш?

-оро- -оло-	
-уть -ють	-ать -ять
-е- -є-	-и- -ї-

(ти) граєш чи граїш?

(вони) грають

-оро- -оло-	
-уть	-ать
-ють	-яь
-е-	-и-
-е-	-ї-

борются чи боряться?

-оро-
 -оло-

-уть -ють-	-ать -ять
-е- -е-	-и- -ї-

бор^ються чи бор^яться?

бор^отис^я

(дієслово в початковій формі)

(вони) бор^ються   (ти) бор^ешся

Колешся чи колишся?

Дієвідміни

Перша дієвідміна

пиш еш	}	зна єш	}
пиш ете		зна єте	
пиш уть		зна ють	

Друга дієвідміна

крич иш	}	сто їш	}
крич ите		сто їть	
крич ать		сто ять	

Дієвідміни

Перша дієвідміна

пиш <u>еш</u>	}	зна <u>єш</u>	}
пиш <u>ете</u>		зна <u>єте</u>	
пиш <u>уть</u>		зна <u>ють</u>	

Друга дієвідміна

крич <u>иш</u>	}	стої <u>ш</u>	}
крич <u>ите</u>		стої <u>ть</u>	
крич <u>ать</u>		стоя <u>ть</u>	

біжать чи біжуть?
біжиш, тому: біжать

Щоб з'ясувати уть чи ать,
треба спробувати е чи и

Щоб з'ясувати е чи и,
треба спробувати уть чи ать

сушите чи сушете?
сушать, тому: сушите

Дієвідміни

Якщо все-таки є проблема... допоможуть правила:

Перша дієвідміна

- 1) Дієслова на -отати:
белкотати – белкочеш,
белкочуть
гуркотати – гуркчеш,
гуркчуть
- 2) Дієслова на -оро-, -оло-:
колоти – колеш, колють,
пороти – пореш, порють

Друга дієвідміна

- 1) Дієслова на -отіти:
булькотіти – булькотиш,
булькотять
бурмотіти – бурмотиш,
бурмотять
- 2) Дієслова з голосними и, і (ї) в
інфінітиві (якщо ці голосні зникають
в першій особі однини):
Доїти (дою) – доїш, доять
Поїти (пою) – поїш, поять

Типове завдання ЗНО

Помилка в написанні особових закінчень дієслів допущена в рядку (ЗНО 2008 року):

А полють, склеїш;
Б бачуть, усміхаєшся;
В схопиться, квітчають;
Г побудуєшся, забіжать;
Д скупаємося, змелють

Типове завдання ЗНО

Помилка в написанні особових закінчень дієслів допущена в рядку (ЗНО 2008 року):

А полють, склеїш;

Б бачуть, усміхаєшся;

В схопиться, квітчають;

Г побудуєшся, забіжать;

Д скупаємося, змелють

Типове завдання ЗНО

Помилку в написанні особових закінчень дієслів допущено в рядку (ЗНО 2011 року)

- А** прочитаєте, змелете
- Б** створимо, розв'яжемо
- В** розгорнемо, клеєте
- Г** кричите, полють
- Д** скажемо, напишемо

Типове завдання ЗНО

Помилку в написанні особових закінчень дієслів допущено в рядку (ЗНО 2011 року)

А прочитаєте, змелете

Б створимо, розв'яжемо

В розгорнемо, клеєте 😊

Г кричите, полють

Д скажемо, напишемо

Типове завдання ЗНО

Допущена помилка в правописі особових закінчень дієслів у рядку (ЗНО 2007 року):

- А шлють, варють;
- Б біжать, відчувають;
- В глянемо, мовчимо;
- Г сушите, будуєте;
- Д гоїш, сивієш.

Типове завдання ЗНО

Допущена помилка в правописі особових закінчень дієслів у рядку (ЗНО 2007 року):

- А шлють, варють; 😊
- Б біжать, відчувають;
- В глянемо, мовчимо;
- Г сушите, будуєте;
- Д гоїш, сивієш.

1. Правильно утворено форму 2-ї особи множини від інфінітива

- А) чекати – чекаймо
- Б) різати – ріжимо
- В) колоти – колемо
- Г) говорити – говоремо
- Д) купувати – купуємо

А	Б	В	Г	Д
☐	☐	☐	☐	☐

1. Правильно утворено форму 2-ї особи множини від інфінітива

- А) чекати – чекаймо
- Б) різати – ріжимо
- В) колоти – колемо
- Г) говорити – говоремо
- Д) купувати – купуїмо

-оро- -оло-	
-уть -ють	-аць -яць
-е- -є-	-и- -ї-

Дієвідміни
дієслів

ПИШ..ТЕ

КРИЧ...ТЕ

I - E (€)

II - И (ï)

ВОНИ

ПИШУТЬ

I - E (€)
II - И (İ)

ПИШУТЬ

ПИШЕТЕ

ВОНИ

КРИЧАТЬ

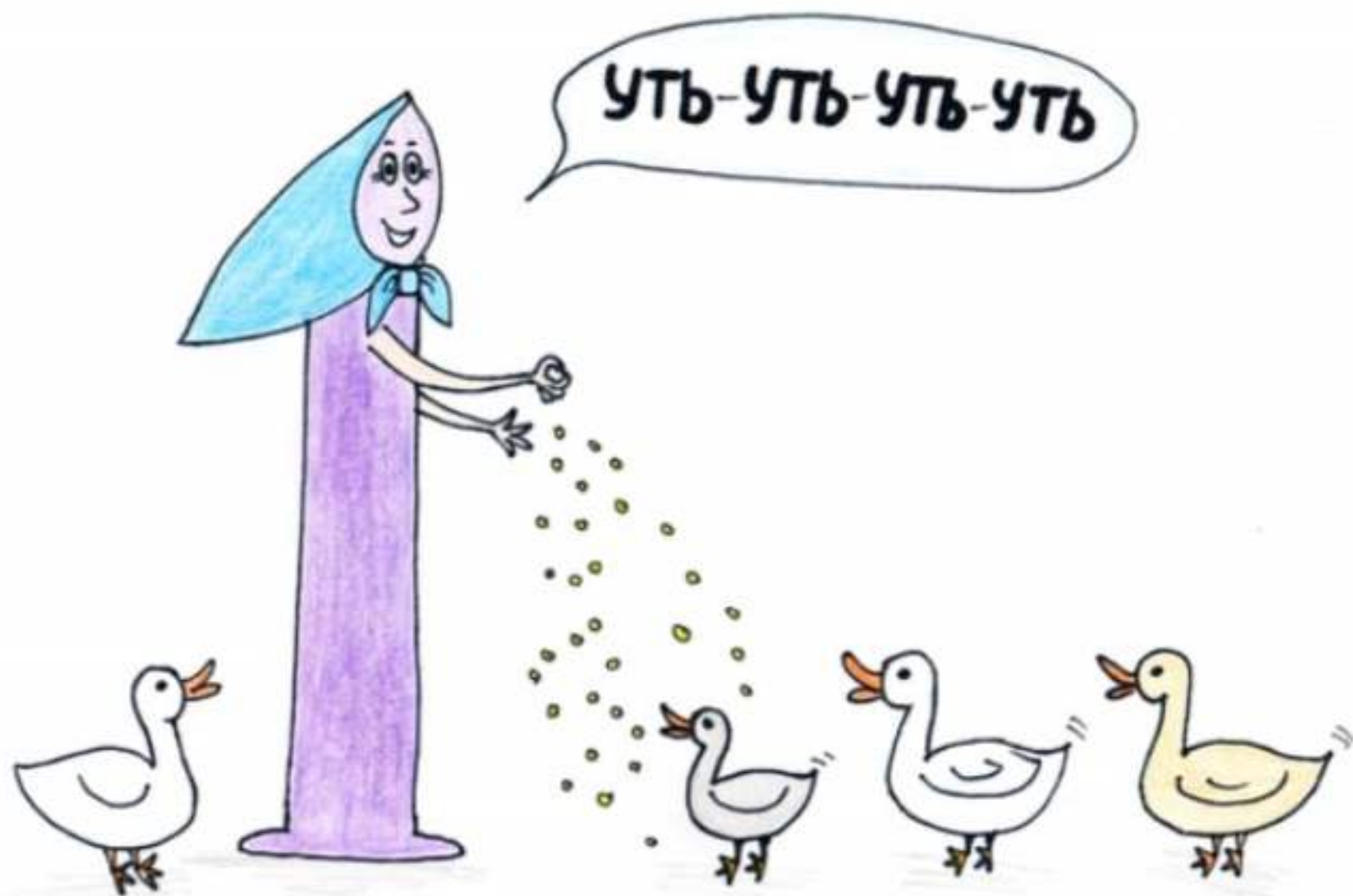
I - Е (Є)
II - И (Ї)

КРИЧИТЕ

Дієслівний квадрат

-оро- -оло-	
-уть -ють	-ать -ять
-е- -є-	-и- -ї-

EEEE

КАЖ..МО

КАЖ..МО

КАЖУТЬ

КАЖЕМО

КАЖУТЬ

МОВЧ...МО

МОВЧАТЬ

МОВЧИМО

МОВЧАТЬ

плач..ш

знаход..ш

побач..мо

вивча..те

знаход..ш

утриму..мося

I - Е (Е)

II - И (İ)

Спосіб дієслова

дійсний

означає дію, яка відбулася, відбувається чи відбуватиметься. Змінюється за часами, числами й особами (у теперішньому, майбутньому часах) та за родами (у минулому)

знати, писав, робитиму, хочу

умовний

означає дію, можливу за певної умови або бажану. Змінюється за числами, а в однині — й за родами). Твориться додаванням до форми минулого часу частки **б** (після голосного), **би** (після приголосного)

хотів би, написала б

наказовий

означає наказ, прохання, побажання, пораду, заклик до виконання дії. Змінюється за числами й особами. В однині дієслова мають форму 2-ї особи, а в множині — форми 1-ї та 2-ї особи

прийди, хай (нехай) працює

ФОРМИ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ ДІЄСЛОВА

СИНТЕТИЧНІ
прості

АНАЛІТИЧНІ
складені

	<i>однина</i>
1	
2	Пиши, говори, читай, малюй
3	
	<i>множина</i>
1	Пишімо, говорімо, читаймо, малюймо
2	Пишіть, говоріть, читайте, малюйте
3	

	<i>однина</i>
1	Хай перекажу, принесу, з'їм, вип'ю
2	
3	Хай перекаже, принесе, з'їсть, вип'є
	<i>множина</i>
1	
2	
3	Хай перекажуть, принесуть, з'їдять, вип'ють

Іти, ходити, пити

Я	---	Ми	ходімо, пиймо
Ти	іди, ходи, пий	Ви	ідіть, ходіть, пийте
Він, Вона, Воно	ХАЙ (НЕХАЙ) іде, ходить, п'є	Вони	ХАЙ (НЕХАЙ) ідуть, ходять, п'ють

Наказовий спосіб дієслів

Наказовий спосіб **ніколи не збігається** з іншими формами дієслова.

(Ми) «пишемо» - це теперішній час.

(Ми) «напишемо» - це майбутній час.

(Ми) «напишімо» - це наказовий спосіб.

Особа	Однина	Множина
1-ша	-----	крич ^і мо, пробач ^{мо}
2-га	крич ^и , пробач ^и	крич ^{іть} , пробач ^{те}
3-тя	хай кричить, хай пробачить	хай кричать, хай пробачать

2. Неправильно вжито дієслівну форму в реченні

- А) Хай робить зарядку щоденно; це дуже корисно.
Б) Ходімо, я покажу вам дещо цікаве!
В) Іди, не затримуйся, бо спізнишся на уроки.
Г) Ідіть швидше, усі вже чекають!
Д) Ходімте, друзі, зустрічати світанок!

А	Б	В	Г	Д
☐	☐	☐	☐	☐

2. Неправильно вжито дієслівну форму в реченні

я	—	Ми	ходімо, пиймо
Ти	іди, ходи, пий	Ви	ідіть, ходіть, пийте
Він, Вона, Воно	ХАЙ (НЕХАЙ) іде, ходить, п'є	Вони	ХАЙ (НЕХАЙ) ідуть, ходять, п'ють

~~ХОДІМТЕ~~

ХОДІМО

~~ДАВАЙ ПІДЕМО~~

ХОДІМО

~~ДАВАЙ ЗРОБИМО~~

ЗРОБИМО!

Наказовий спосіб дієслів

Наказовий спосіб **ніколи не збігається** з іншими формами дієслова.

(Ми) «пишемо» - це теперішній час.

(Ми) «напишемо» - це майбутній час.

(Ми) напишімо це наказовий спосіб.

й > -йте > -мо

Грай	Грайте	Граймо
Стій	Стійте	Стіймо
Купуй	Купуйте	Купуймо

и > -іть > -імо

Біжи	Біжіть	Біжімо
Стукни	Стукніть	Стукнімо
Січи	Січіть	Січімо

Типове завдання ЗНО

Неправильно утворено форму наказового способу дієслова у рядку (ЗНО 2012 року):

А пишемо

Б пишімо

В пиши

Г пишіть

Д хай пише

Типове завдання ЗНО

Неправильно утворено форму наказового способу дієслова у рядку (ЗНО 2012 року):

А пишемо

Б пишімо

В пиши

Г пишіть

Д хай пише

Типове завдання ЗНО

Дієслово у формі наказового способу вжито в рядку
(додаткова сесія ЗНО 2014 року)

- А переходимо дорогу
- Б попросимо вибачення
- В активніше працюймо
- Г швидше пишемо
- Д почали виконувати

Типове завдання ЗНО

Дієслово у формі наказового способу вжито в рядку
(додаткова сесія ЗНО 2014 року)

- А переходимо дорогу
- Б попросимо вибачення
- ✓ В активніше працюймо
- Г швидше пишемо
- Д почали виконувати

Типове завдання ЗНО

Форму наказового способу дієслова вжито в реченні
(пробне ЗНО 2019 року)

- А Творімо українське мистецтво разом!
- Б Треба бути наполегливим, аби стати успішним.
- В Нове життя нового прагне слова!
- Г На всі питання шукаємо відповіді у своєму серці!
- Д Не боятися експериментів - ось гасло сміливців.

Типове завдання ЗНО

**Форму наказового способу дієслова вжито в реченні
(пробне ЗНО 2019 року)**

А Творімо українське мистецтво разом!

Б Треба бути наполегливим, аби стати успішним.

В Нове життя нового прагне слова!

Г На всі питання шукаємо відповіді у своєму серці!

Д Не боятися експериментів - ось гасло сміливців.

русский   англійський   український

точка крапка цятка
 масло мастило олія олива
 любов кохання
 подорож, мандрівка
 мова язик
 чарунка вічко осередок комірка

український   русский   англійський

точка точка точка
 масло масло масло масло
 любовь любовь
 путешествие, путешествие
 язык язык
 ячейка ячейка ячейка ячейка

www.CHumor.org.ua

УКРАЇНСЬКОЮ ПРИКОЛЬНИШЕ
НАША МОВА НАЙКРАЩА